
การวิเคราะห์ระบบคุณภาพห้องปฏิบัติการตรวจสุขภาพ ที่แรงงานไทยถูกส่งกลับระหว่าง พ.ศ. 2557 - 2559

อมรรัตน์ ทศนกิจ พินิจ งามประสิทธิ์ และปวีณา กมลรักษ์

สำนักมาตรฐานห้องปฏิบัติการ กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ ถนนติวานนท์ นนทบุรี 11000

E-mail: amornrat.t@dmsc.mail.go.th

บทคัดย่อ แรงงานไทยถูกส่งกลับจากผลการตรวจโรคไม่ตรงกับประเทศปลายทางจำนวน 124 ราย ระหว่างปี พ.ศ. 2557 - 2559 ในจำนวนนี้ส่วนใหญ่เกิดจากผลตรวจโรคปอด ปอดเป็นจุดและวัณโรค จึงได้ทำการศึกษาเพื่อวิเคราะห์หาสาเหตุของการถูกส่งกลับของแรงงานไทย โดยใช้ข้อมูลด้านระบบคุณภาพห้องปฏิบัติการที่ได้จากผลการตรวจประเมินความสามารถห้องปฏิบัติการโรงพยาบาลเอกชน 19 แห่ง ที่มีแรงงานถูกส่งกลับจำนวน 46 ราย พบว่าห้องปฏิบัติการมีสิ่งที่ไม่เป็นไปตามข้อกำหนดด้านบริหารคุณภาพ 64 ข้อ (ร้อยละ 41) และด้านวิชาการจำนวน 94 ข้อ (ร้อยละ 59) ซึ่งข้อบกพร่องที่มีผลกระทบต่อระบบคุณภาพมากที่สุดคือ วิธีที่ใช้ตรวจวิเคราะห์ และการควบคุมคุณภาพการตรวจวิเคราะห์ ขณะที่ห้องปฏิบัติการโรงพยาบาลภาครัฐ 12 แห่ง ที่มีแรงงานถูกส่งกลับจำนวน 78 ราย ได้รับการยกเว้นเพื่อขอการรับรองความสามารถห้องปฏิบัติการของสถานพยาบาลตรวจสุขภาพคนหางานที่จะไปทำงานต่างประเทศของกรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ การศึกษานี้แสดงว่าการควบคุมคุณภาพการตรวจวิเคราะห์ประจำวัน และการเข้าร่วมแผนทดสอบความชำนาญ เป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งต่อคุณภาพของผลการตรวจวิเคราะห์ และห้องปฏิบัติการตรวจสุขภาพคนหางานทั้งภาครัฐและเอกชน จำเป็นต้องได้รับการรับรองความสามารถห้องปฏิบัติการของสถานพยาบาลตรวจสุขภาพคนหางานที่จะไปทำงานต่างประเทศ ตามเงื่อนไขของกรมการจัดหางาน กระทรวงแรงงาน เพื่อช่วยให้การถูกส่งกลับของแรงงานไทยลดลง

บทนำ

นโยบาย ข้อกำหนดและเงื่อนไขการรับรองความสามารถห้องปฏิบัติการของสถานพยาบาลตรวจสอบคุณภาพคนหางานที่จะไปทำงานต่างประเทศ ที่ขอขึ้นทะเบียนกับกรมการจัดหางาน กระทรวงแรงงาน ประกาศใช้ครั้งแรกปี พ.ศ. 2540 และปรับปรุงให้เป็นปัจจุบันสอดคล้องกับมาตรฐานสากลที่เกี่ยวข้อง โดยที่การให้การรับรองดำเนินการโดยสำนักมาตรฐานห้องปฏิบัติการ กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ เพื่อให้ห้องปฏิบัติการมีคุณภาพทั้งระบบบริหารและวิชาการ ที่สามารถให้บริการตรวจสอบคุณภาพแรงงานไทยที่ต้องการไปทำงานต่างประเทศ⁽¹⁾ อย่างไรก็ตามการรับรองดังกล่าว มีผลบังคับใช้กับห้องปฏิบัติการของสถานพยาบาลภาคเอกชนเท่านั้น ปัจจุบันห้องปฏิบัติการโรงพยาบาลภาคเอกชนที่ขึ้นทะเบียนกับกรมการจัดหางานและได้รับการรับรองความสามารถห้องปฏิบัติการของสถานพยาบาลตรวจสอบคุณภาพคนหางานที่จะไปทำงานต่างประเทศมีจำนวน 46 แห่ง⁽²⁾

ปัญหาแรงงานไทยไปทำงานต่างประเทศแล้วถูกส่งกลับประเทศไทยจากการตรวจโรคไม่ผ่านในต่างประเทศมีความสำคัญมากต่อความเชื่อมั่นในคุณภาพของแรงงานไทยด้านสุขภาพ สุนและคณะได้รายงานวาระระหว่าง พ.ศ. 2554-2557 มีแรงงานไทยถูกส่งกลับจำนวน 242 ราย คิดเป็นร้อยละ 0.11 ของแรงงานไทยที่ไปทำงานในระยะเวลาดังกล่าว พบว่าประเทศไต้หวันเป็นประเทศที่ส่งแรงงานไทยกลับมากที่สุดจากผลการตรวจไม่ตรงกับประเทศปลายทาง และจากการวิเคราะห์ข้อมูลของแรงงานไทยถูกส่งกลับที่ติดตามได้รวม 139 คน พบว่าโรคที่ตรวจพบไม่ตรงกันมากที่สุด ได้แก่ โรคปอดและวัณโรคจำนวน 99 ราย (ร้อยละ 71.22)⁽³⁾

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์สาเหตุการถูกส่งกลับของแรงงานไทย โดยการวิเคราะห์ข้อมูลแรงงานไทยที่ถูกส่งกลับกรณีตรวจโรคไม่ผ่านในต่างประเทศ และประมวลผลรายงานการตรวจประเมินห้องปฏิบัติการโรงพยาบาลเอกชนที่ได้รับการรับรองความสามารถจากกรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ เพื่อเป็นข้อมูลสำหรับปรับปรุงการรับรองและพัฒนาห้องปฏิบัติการของสถานพยาบาลตรวจสอบคุณภาพคนหางานที่จะไปทำงานต่างประเทศ

วัสดุและวิธีการ

การรวบรวมข้อมูล

การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงวิเคราะห์แบบย้อนหลัง (Retrospective Analysis Study) โดยใช้ข้อมูลรายงานแรงงานไทยถูกส่งกลับประเทศไทย กรณีตรวจโรคไม่ผ่านในต่างประเทศ และสถานพยาบาลภาครัฐและเอกชนที่ผลการตรวจไม่ตรงกับประเทศปลายทาง ระหว่าง พ.ศ. 2557 - 2559 จากกองบริหารแรงงานไทยไปต่างประเทศ กรมการจัดหางาน กระทรวงแรงงาน และข้อมูลรายงานผลการตรวจประเมินห้องปฏิบัติการโรงพยาบาลเอกชนจำนวน 19 แห่ง ที่ขอรับการรับรองตามมาตรฐานการรับรองห้องปฏิบัติการของสถานพยาบาลตรวจสอบคุณภาพคนหางานที่จะไปทำงานต่างประเทศ จากสำนักมาตรฐานห้องปฏิบัติการ กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ รวมทั้งข้อมูลการได้รับการรับรองมาตรฐานห้องปฏิบัติการของโรงพยาบาลภาครัฐ 12 แห่ง

การวิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลแรงงานไทยที่ถูกส่งกลับประเทศไทย กรณีตรวจโรคไม่ผ่านในต่างประเทศมาจำแนก แบ่งกลุ่มของแรงงานที่ถูกส่งกลับ ตามปีที่แรงงานถูกส่งกลับ (พ.ศ. 2557, 2558 และ 2559) ประเภทของโรงพยาบาล (ภาครัฐหรือภาคเอกชน) และสถานที่ตั้งของโรงพยาบาล (กรุงเทพมหานครหรือต่างจังหวัด) แล้ววิเคราะห์โดยแบ่งกลุ่มแรงงานที่ถูกส่งกลับตามสาเหตุที่ถูกส่งกลับ และคำนวณอัตราร้อยละ

นำข้อมูลผลการตรวจประเมินของกลุ่มตัวอย่างห้องปฏิบัติการโรงพยาบาลเอกชน 19 แห่ง มาจัดเป็นหมวดหมู่ ตามข้อกำหนด แจกแจงความถี่เป็นจำนวนข้อและอัตราร้อยละของจำนวนทั้งหมด โดยแบ่งตามสิ่งที่

ไม่เป็นไปตามข้อกำหนด (NC) การรับรองระบบคุณภาพห้องปฏิบัติการของสถานพยาบาลตรวจสอบสุขภาพคนหางานที่จะไปทำงานต่างประเทศ และแบ่งประเภทข้อมูลออกเป็น 3 ประเภท คือ ข้อบกพร่องที่ส่งผลกระทบมาก (Major) และข้อบกพร่องที่ส่งผลกระทบเล็กน้อย (Minor) และข้อสังเกต (O) แล้วทำการวิเคราะห์ข้อบกพร่องประเด็นที่ส่งผลกระทบมาก (Major) ของสิ่งที่ไม่เป็นไปตามข้อกำหนดด้านบริหารคุณภาพ และข้อกำหนดด้านวิชาการ ตามมาตรฐานการรับรองห้องปฏิบัติการสถานพยาบาลตรวจสอบสุขภาพคนหางานที่จะไปทำงานต่างประเทศ^(1,4)

ผล

จากข้อมูลจำนวนแรงงานไทยที่ได้รับอนุญาตให้เดินทางไปทำงานต่างประเทศ ระหว่างปี พ.ศ. 2557 ถึง 2559 ทั้งหมด 206,883 คน พบว่าถูกส่งกลับประเทศไทยจากผลการตรวจโรคไม่ผ่านที่ประเทศปลายทางจำนวน 124 คน (ร้อยละ 0.06) แบ่งเป็นแรงงานที่ตรวจสอบสุขภาพจากสถานพยาบาลภาคเอกชน และภาครัฐจำนวน 46 และ 78 คน ตามลำดับ และพบว่าเป็นการตรวจโรคจากห้องปฏิบัติการของโรงพยาบาลเอกชน ใน พ.ศ. 2557 จำนวน 11 จาก 19 แห่ง (ร้อยละ 58) พ.ศ. 2558 จำนวน 13 จาก 23 แห่ง (ร้อยละ 57) และ พ.ศ. 2559 จำนวน 4 จาก 6 แห่ง (ร้อยละ 67) และเมื่อแยกตามจำนวนแรงงานที่ถูกส่งกลับจากผลการตรวจของโรงพยาบาลเอกชน มีแรงงานถูกส่งกลับจำนวน 24, 18, 4 คน ใน พ.ศ. 2557, 2558 และ 2559 ตามลำดับ

ขณะที่แรงงานจำนวน 78 คน ที่ถูกส่งกลับผ่านการตรวจโรคจากห้องปฏิบัติการของโรงพยาบาลภาครัฐ ใน พ.ศ. 2557 จำนวน 8 จาก 19 แห่ง (ร้อยละ 42) พ.ศ. 2558 จำนวน 10 จาก 23 แห่ง (ร้อยละ 43) และ พ.ศ. 2559 จำนวน 2 จาก 6 แห่ง (ร้อยละ 33) โดยผลการตรวจจากห้องปฏิบัติการโรงพยาบาลภาครัฐมีแรงงานถูกส่งกลับจำนวน 47, 29, 2 คน ใน พ.ศ. 2557, 2558 และ 2559 ตามลำดับ (ตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 จำนวนแรงงานไทยและห้องปฏิบัติการของโรงพยาบาลภาครัฐและเอกชนทั้งหมด ที่มีแรงงานไทยถูกส่งกลับประเทศไทย ในช่วงปี พ.ศ. 2557 - 2559

แรงงานไทยที่ถูกส่งกลับ	จำนวน			
	พ.ศ. 2557	พ.ศ. 2558	พ.ศ. 2559	ช่วง 3 ปี
แรงงานที่ได้รับอนุญาตไปทำงาน : คน	68,802	69,664	68,417	206,883
แรงงานที่ถูกส่งกลับทั้งหมด : คน	71	47	6	124
• โรงพยาบาลเอกชน (ร้อยละ)	24	18	4	46 (37)
• โรงพยาบาลภาครัฐ (ร้อยละ)	47	29	2	78 (63)
ห้องปฏิบัติการที่ตรวจโรค : แห่ง	19	23	6	48
• โรงพยาบาลเอกชน (ร้อยละ)	11	13	4	28 (58)
• โรงพยาบาลภาครัฐ (ร้อยละ)	8	10	2	20 (42)
สถานที่ตั้งโรงพยาบาลเอกชน : แห่ง	11	13	4	28
• กรุงเทพมหานคร (ร้อยละ)	4	4	2	10 (36)
• ต่างจังหวัด (ร้อยละ)	7	9	2	18 (64)
สถานที่ตั้งโรงพยาบาลภาครัฐ : แห่ง	8	10	2	20
• กรุงเทพมหานคร (ร้อยละ)	4	3	1	8 (40)
• ต่างจังหวัด (ร้อยละ)	4	7	1	12 (60)

จากการวิเคราะห์สาเหตุการถูกส่งกลับของแรงงานไทยระหว่าง พ.ศ. 2557 - 2559 พบสาเหตุหลักคือ ผลการตรวจไม่ตรงกับประเทศปลายทาง (ตารางที่ 2)

ตารางที่ 2 จำนวนแรงงานไทยที่ถูกส่งกลับกรณีตรวจโรคไม่ผ่านและได้รับการตรวจโรคจากห้องปฏิบัติการของ โรงพยาบาลภาครัฐและเอกชนจำแนกตามสาเหตุที่ถูกส่งกลับ

สาเหตุที่ถูกส่งกลับ	จำนวนแรงงาน (คน)			
	2557	2558	2559	ช่วง 3 ปี
1. โรงพยาบาลเอกชน	24	18	4	46
โรคปอด ปอดเป็นจุดและวัณโรค (ร้อยละ)	18	11	2	31 (67)
ไวรัสตับอักเสบบี (ร้อยละ)	5	4	0	9 (20)
โรคอื่นๆ* (ร้อยละ)	1	3	2	6 (13)
2. โรงพยาบาลภาครัฐ	47	29	2	78
โรคปอด ปอดเป็นจุดและวัณโรค (ร้อยละ)	35	24	1	60 (77)
ไวรัสตับอักเสบบี (ร้อยละ)	5	1	0	6 (8)
โรคอื่นๆ* (ร้อยละ)	7	4	1	12 (15)
โรคอื่นๆ* อาทิ ซิฟิลิส หัวใจ ทางเดินหายใจ ตรวจพบสารเสพติด ติดเชื้อเอชไอวี ระบบประสาท ความดันโลหิตสูง ไตวาย หรือปัญหาสุขภาพไม่เหมาะสม				

ตารางที่ 2 แสดงให้เห็นว่าแรงงานไทยที่ถูกส่งกลับที่ได้ตรวจสุขภาพจากห้องปฏิบัติการโรงพยาบาลเอกชน ที่ได้รับการรับรองมาตรฐานตรวจสุขภาพคนหางานฯ มีทั้งหมด 46 คน โรคที่ตรวจพบมากที่สุด ได้แก่ โรคปอด ปอดเป็นจุดและวัณโรคจำนวน 31 คน (ร้อยละ 67) ไวรัสตับอักเสบบีจำนวน 9 คน (ร้อยละ 20) ซึ่งเป็นกลุ่มโรคติดต่อที่ทุกประเทศมีการประกาศเป็นโรคต้องห้าม นอกจากนั้นยังพบสาเหตุอื่นที่ไม่ใช่โรคติดต่อ เช่น โรคหัวใจ โรคทางเดินหายใจ และการตรวจสารเสพติด รวมถึงโรคที่ไม่ได้กำหนดเป็นโรคต้องห้าม แต่นายจ้างถือว่าเป็นอุปสรรคต่อการทำงาน แรงงานถูกส่งตัวกลับได้เช่นกัน ขณะที่ห้องปฏิบัติการโรงพยาบาลภาครัฐ มีทั้งหมด 78 คน โรคที่ตรวจพบมากที่สุด ได้แก่ โรคปอด ปอดเป็นจุดและวัณโรคจำนวน 60 คน (ร้อยละ 77) ไวรัสตับอักเสบบีจำนวน 6 คน (ร้อยละ 8)

ผลการตรวจประเมินระบบคุณภาพห้องปฏิบัติการโรงพยาบาลเอกชน ที่มีรายงานคนงานถูกส่งกลับระหว่าง พ.ศ. 2557 - 2559 จำนวน 19 แห่ง (ตารางที่ 3) โดยจำแนกตามสิ่งที่ไม่เป็นไปตามข้อกำหนดการรับรองความสามารถห้องปฏิบัติการ พบมีสิ่งที่ไม่เป็นไปตามข้อกำหนดทั้งหมด 158 ข้อ แบ่งเป็นข้อกำหนดด้านบริหารคุณภาพ 64 ข้อ และด้านวิชาการจำนวน 94 ข้อ ในจำนวนนี้จำแนกเป็นข้อบกพร่อง 132 ข้อ และข้อสังเกต 26 ข้อ

ข้อบกพร่องทั้ง Major และ Minor ที่พบไม่เป็นไปตามข้อกำหนดของห้องปฏิบัติการทั้งหมด 5 อันดับแรก ได้แก่ (1) 5.2.5 เรื่อง วิธีใช้ตรวจวิเคราะห์ (2) 5.2.6 เรื่อง การควบคุมคุณภาพการตรวจวิเคราะห์ (3) 5.2.4 เรื่อง การเก็บและการนำส่งตัวอย่าง (4) 5.1.5 เรื่อง การตรวจติดตามคุณภาพภายใน (5) 5.1.6 เรื่อง การทบทวนบริหาร

สำหรับข้อสังเกต (O) ที่ไม่เป็นไปตามข้อกำหนด ที่อาจส่งผลกระทบต่อระบบคุณภาพได้ ที่พบมากที่สุดตามข้อกำหนดด้านวิชาการ คือ 5.2.5 เรื่อง วิธีใช้ตรวจวิเคราะห์ ขณะที่ข้อกำหนดด้านบริหารคุณภาพ คือ 5.1.1 เรื่อง ระบบบริการตรวจสุขภาพคนหางานที่จะไปทำงานต่างประเทศ

เมื่อจำแนกตามที่ตั้งของห้องปฏิบัติการในพื้นที่กรุงเทพมหานคร จำนวน 5 แห่ง พบสิ่งที่ไม่เป็นตามข้อกำหนดที่เป็นข้อบกพร่องและข้อสังเกตจำนวน 48 ข้อจากทั้งหมด 158 ข้อ โดยสิ่งที่ไม่เป็นตามข้อกำหนด ด้านระบบบริหารคุณภาพ 2 อันดับแรก ได้แก่ 5.1.1 เรื่อง ระบบบริการตรวจสอบสุขภาพคนหางานที่จะไปทำงานต่างประเทศ และ 5.1.6 เรื่อง การทบทวนบริหารการตรวจสอบสุขภาพคนหางานที่จะไปทำงานต่างประเทศ สำหรับสิ่งที่ไม่เป็นไปตามข้อกำหนดด้านวิชาการ 2 ลำดับแรก ได้แก่ (1) 5.2.5 เรื่อง วิธีใช้ตรวจวิเคราะห์ (2) 5.2.6 เรื่อง การควบคุมคุณภาพการตรวจวิเคราะห์ ขณะที่ห้องปฏิบัติการที่ตั้งอยู่ในต่างจังหวัดจำนวน 14 แห่ง พบสิ่งที่ไม่เป็นตามข้อกำหนดจำนวน 110 ข้อจากทั้งหมด 158 ข้อ โดยสิ่งที่ไม่เป็นตามข้อกำหนดด้านระบบบริหารคุณภาพ 2 อันดับแรก ได้แก่ (1) 5.1.5 เรื่อง การตรวจติดตามคุณภาพภายใน (2) 5.1.6 เรื่อง การทบทวนบริหาร และสิ่งที่ไม่เป็นไปตามข้อกำหนดด้านวิชาการ 2 อันดับแรก ได้แก่ (1) 5.2.5 เรื่อง วิธีใช้ตรวจวิเคราะห์ (2) 5.2.6 เรื่อง การควบคุมคุณภาพการตรวจวิเคราะห์

ตารางที่ 3 จำนวนข้อของสิ่งที่ไม่เป็นไปตามข้อกำหนด (NC) ที่จัดเป็นข้อบกพร่อง (C) และข้อสังเกต (O) จากการตรวจประเมินห้องปฏิบัติการของโรงพยาบาลเอกชนที่บริการ ตรวจโรคแรงงานไทย ที่ถูกส่งกลับระหว่าง พ.ศ. 2557 - 2559

ข้อ กำหนด*	ห้องปฏิบัติการในกรุงเทพฯ (5 แห่ง)				ห้องปฏิบัติการในต่างจังหวัด (14 แห่ง)				ห้องปฏิบัติการทั้งหมด (19 แห่ง)		
	C	C	C	O	C	C	C	O	C	O	NC
	Major	Minor	รวม	รวม	Major	Minor	รวม	รวม	รวม	รวม	รวม
5.1.1	4	0	4	1	3	1	4	4	8	5	13
5.1.2	0	2	2	1	0	6	6	1	8	2	10
5.1.3	0	1	1	0	0	4	4	2	5	2	7
5.1.4	0	2	2	0	1	2	3	0	5	0	5
5.1.5	2	0	2	0	9	3	12	0	14	0	14
5.1.6	2	1	3	0	4	7	11	0	14	0	14
5.1.7	1	0	1	0	0	0	0	0	1	0	1
5.2.1	1	1	2	0	0	0	8	0	10	0	10
5.2.2	0	0	0	2	0	1	1	0	1	5	6
5.2.3	1	2	3	0	0	2	3	2	6	2	8
5.2.4	1	3	4	0	2	9	11	0	15	0	15
5.2.5	8	1	9	3	5	4	9	3	18	6	24
5.2.6	3	3	6	1	7	4	11	1	17	2	19
5.2.7	0	0	0	0	1	2	3	1	3	1	4
5.2.8	1	0	1	0	6	0	6	1	7	1	8
รวม	24	16	40	8	41	0	92	18	132	26	158

ข้อกำหนด* ประกอบด้วย ข้อ 5.1 ข้อกำหนดด้านบริหารคุณภาพ ได้แก่ (5.1.1) ระบบบริการตรวจสอบสุขภาพคนหางานที่จะไปทำงานต่างประเทศ (5.1.2) การจัดทำระบบบริหารคุณภาพและวิชาการ เป็นเอกสารคุณภาพที่ควบคุม (5.1.3) การเลือกการจัดซื้อ และการจัดเก็บวัสดุวิทยาศาสตร์ ชุดน้ำยาทดสอบ (5.1.4) การประเมินคัดเลือกห้องปฏิบัติการรับตรวจต่อ (5.1.5) การตรวจติดตามคุณภาพภายใน (5.1.6) การทบทวนบริหาร (5.1.7) รายการตรวจวิเคราะห์ และ ข้อ 5.2 ข้อกำหนดด้านวิชาการ ได้แก่ (5.2.1) บุคลากร (5.2.2) ห้องปฏิบัติการและสิ่งแวดล้อม (5.2.3) เครื่องมือวิทยาศาสตร์ (5.2.4) การเก็บและการนำส่งตัวอย่าง (5.2.5) วิธีใช้ตรวจวิเคราะห์ (5.2.6) การควบคุมคุณภาพการตรวจวิเคราะห์ (5.2.7) กระบวนการหลังการตรวจวิเคราะห์ (5.2.8) การรายงานผลการตรวจวิเคราะห์

ผลวิเคราะห์ข้อมูลห้องปฏิบัติการของโรงพยาบาลภาครัฐ มีจำนวนแรงงานไทยที่ถูกส่งกลับประเทศไทย มากกว่าห้องปฏิบัติการของโรงพยาบาลภาคเอกชนที่ต้องได้รับการรับรองตามมาตรฐานจากกรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ ตามข้อกำหนดของกรมการจัดหางาน จากข้อมูลพบว่าห้องปฏิบัติการของโรงพยาบาลภาครัฐ ตามที่กรมการจัดหางานได้ ประกาศรายชื่อ จำนวน 36 แห่ง ในจำนวนนี้เป็นห้องปฏิบัติการที่ได้รับการรับรองตามมาตรฐาน ISO 15189:2012 จำนวน 10 แห่ง และมาตรฐานสหภาพเทคนิคการแพทย์ (LA) 28 แห่ง และมาตรฐานห้องปฏิบัติการทางการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข (MOPH) 8 แห่ง และมีห้องปฏิบัติการที่ได้รับการรับรองทั้งมาตรฐาน ISO 15189:2012 และ LA จำนวน 11 แห่ง

วิจารณ์

จากการศึกษานี้พบว่าผลการตรวจโรคที่ไม่ตรงกับประเทศปลายทางมากที่สุด ได้แก่ ปอดเป็นจุด โรคปอด และวัณโรค ซึ่งสอดคล้องกับรายงานการศึกษาของสุธนและคณะ⁽³⁾ นับเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นและมีความสำคัญมาก ที่ส่งผลต่อความน่าเชื่อถือในระบบคุณภาพห้องปฏิบัติการในการตรวจโรคของแรงงานไทย ซึ่งอาจส่งผลให้เกิดมาตรการที่เข้มงวดเพิ่มขึ้นจากประเทศผู้รับแรงงานไทย เช่น ต้องใช้ผลตรวจในประเทศปลายทางเท่านั้น หรือแรงงานไทย ต้องผ่านการตรวจโรคซ้ำในต่างประเทศทุกราย เป็นต้น ดังนั้นห้องปฏิบัติการทั้งภาครัฐและเอกชนควรมีความตระหนัก ในคุณภาพด้านวิชาการที่จะต้องมีการทบทวนความถูกต้องของวิธีที่ใช้ในการตรวจวิเคราะห์ และการควบคุมคุณภาพ การตรวจวิเคราะห์ เพื่อให้ได้ผลการตรวจวิเคราะห์ที่ถูกต้องแม่นยำ มาตรฐานเดียวกัน และมีมาตรฐานในการตรวจ วินิจฉัยสูงกว่าหรือเทียบเท่าประเทศปลายทาง โดยเฉพาะการตรวจวินิจฉัยปอดเป็นจุดและวัณโรค ซึ่งผลการตรวจ พบวัณโรคที่ไม่ตรงกับประเทศปลายทาง อาจเกิดจากมาตรฐานที่กำหนดในแต่ละประเทศต่างกัน จึงเป็นเรื่องที่ห้อง ปฏิบัติการ ผู้ตรวจวินิจฉัยโรค และหน่วยงานจัดส่งแรงงานไทย ควรกำหนดเกณฑ์ของการตรวจสุขภาพของแรงงานไทย ให้สอดคล้องตามข้อกำหนดและประกาศเกี่ยวกับโรคต้องห้ามของแต่ละประเทศ^(5,6)

การที่ห้องปฏิบัติการของโรงพยาบาลภาครัฐมีจำนวนแรงงานไทยที่ถูกส่งกลับประเทศไทย มากกว่าห้อง ปฏิบัติการของโรงพยาบาลภาคเอกชนนั้น อาจเกิดจากข้อกำหนดเฉพาะของมาตรฐานตรวจสุขภาพคนหางานที่จะ ไปทำงานต่างประเทศ เรื่องการพิสูจน์เอกลักษณ์บุคคล เพื่อตรวจสอบได้ว่าผู้มาใช้บริการตรวจสุขภาพแต่ละขั้นตอน เป็นคนเดียวกัน มีระบบการตรวจสอบที่รองรับกรณีฉ้อฉล และต้องมีระบบการตรวจสอบ การบันทึก และการถ่ายโอน ผลการตรวจวิเคราะห์ รวมถึงมาตรการการป้องกันการรับผลรายงานที่ต้องแสดงตน⁽¹⁾ ดังนั้นจึงจำเป็นที่ห้องปฏิบัติ การภาครัฐที่ให้บริการตรวจสุขภาพแรงงานที่ไปทำงานต่างประเทศต้องให้ความสำคัญข้อกำหนดเฉพาะดังกล่าว และ ควรต้องได้รับการรับรองความสามารถห้องปฏิบัติการสถานพยาบาลตรวจสุขภาพคนหางานที่จะไปทำงานต่างประเทศ จากกรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ เพื่อให้สามารถใช้ระบบการพิสูจน์เอกลักษณ์เพื่อป้องกันบุคคล และผลการตรวจจาก ห้องปฏิบัติการที่ได้รับการรับรองที่เป็นมาตรฐานเดียวกันทั่วประเทศ และกรมการจัดหางานควรเพิ่มมาตรการ ในการตรวจสอบความถูกต้องของผลการตรวจสุขภาพของแรงงานไทยให้สอดคล้องตามกฎหมาย สร้างความเข้าใจ เรื่องประกาศและข้อกำหนดด้านสุขภาพเกี่ยวกับโรคต้องห้ามทำงานในต่างประเทศปลายทาง และการบังคับใช้บทลงโทษ อย่างจริงจังและเข้มงวดสำหรับผู้ที่ไม่ปฏิบัติตามกฎหมายที่เกี่ยวข้อง⁽⁷⁾

จากผลการวิเคราะห์สิ่งที่ไม่เป็นไปตามข้อกำหนดที่สำคัญ ในภาพรวมของห้องปฏิบัติการทั้งหมด พบ ข้อกำหนดด้านวิชาการสูงกว่าข้อกำหนดด้านบริหารคุณภาพ โดยห้องปฏิบัติการในพื้นที่กรุงเทพมหานครพบสิ่งที่ไม่ เป็นตามข้อกำหนดมากที่สุด ได้แก่ วิธีที่ใช้ตรวจวิเคราะห์ และการควบคุมคุณภาพการตรวจวิเคราะห์ มีข้อบกพร่อง ที่มีผลกระทบรุนแรงและเกิดขึ้นซ้ำนั้น เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นจากผู้ปฏิบัติงาน โดยเฉพาะปัญหาที่เป็นข้อบกพร่องเรื่อง การควบคุมคุณภาพการตรวจวิเคราะห์ ห้องปฏิบัติการควรมีการควบคุมคุณภาพการตรวจวิเคราะห์ประจำวัน โดย

การใช้ตัวอย่างควบคุมคุณภาพ (Internal Quality Controls) และควรเข้าร่วมแผนทดสอบความชำนาญ (External Quality Assessment Schemes) เพื่อสามารถใช้เปรียบเทียบกับห้องปฏิบัติการอื่น ซึ่งจะทำให้ติดตามประเมินผลการตรวจวิเคราะห์ให้เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานอย่างต่อเนื่อง⁽⁸⁾ นอกจากนี้ห้องปฏิบัติการควรพัฒนาศักยภาพบุคลากรให้ปฏิบัติไปตามมาตรฐานคุณภาพที่ได้รับการรับรองอย่างสม่ำเสมอ

ห้องปฏิบัติการที่ตั้งอยู่ในต่างจังหวัด พบสิ่งที่ไม่เป็นตามข้อกำหนดด้านบริหารคุณภาพมากที่สุด เรื่องการตรวจติดตามคุณภาพภายใน การทบทวนบริหาร มากกว่าห้องปฏิบัติการขนาดใหญ่ที่ตั้งอยู่ในพื้นที่กรุงเทพมหานคร ซึ่งมักเกิดจากบุคลากรไม่มีความรู้ความเข้าใจในการดำเนินการเรื่องการตรวจติดตามภายในและการทบทวนการบริหารว่าเป็นสิ่งที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง⁽¹⁾ และเป็นไปได้ว่าการเปลี่ยนแปลงบุคลากรผู้รับผิดชอบโดยเฉพาะในส่วนของโรงพยาบาลเอกชนขนาดเล็ก และความตระหนักในการอบรมความรู้ให้กับบุคลากรใหม่อย่างต่อเนื่องมีส่วนให้เกิดข้อผิดพลาดของผลการตรวจได้

สรุป

แรงงานไทยไปทำงานต่างประเทศแล้วถูกส่งกลับประเทศไทย ส่งผลกระทบโดยตรงต่อแรงงานไทยและประเทศไทยทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคม จากการศึกษาพบว่าสาเหตุหลักที่แรงงานไทยถูกส่งตัวกลับคือ ผลการตรวจจากห้องปฏิบัติการในประเทศไทยไม่ตรงกับผลการตรวจในต่างประเทศ โดยโรคที่มีผลการตรวจโรคไม่ตรงกับต่างประเทศมากที่สุด คือ โรคปอด ปอดเป็นจุดและวัณโรค ห้องปฏิบัติการที่ตรวจสอบสุขภาพแรงงานไทยต้องให้ความสำคัญในการนำข้อบกพร่องในระบบประกันคุณภาพ ตามข้อกำหนดตามมาตรฐานตรวจสอบสุขภาพคนงานที่จะไปทำงานต่างประเทศของกรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ เป็นแนวทางในการปรับปรุง และสร้างความตระหนักให้แก่ผู้ปฏิบัติงาน เพื่อเพิ่มขีดความสามารถและความพร้อมของห้องปฏิบัติการที่มีระบบคุณภาพตามมาตรฐานการรับรองความสามารถห้องปฏิบัติการของสถานพยาบาลตรวจสอบสุขภาพคนงานที่จะไปทำงานต่างประเทศ ให้สามารถตรวจสอบสุขภาพแรงงานไทยที่จะไปทำงานต่างประเทศได้อย่างถูกต้อง ทวนสอบได้ และสร้างความมั่นใจด้านสุขภาพของแรงงานไทยให้กับประเทศปลายทาง และมีมาตรการป้องกันการเกิดปัญหาซ้ำจากแรงงานไทยถูกส่งตัวกลับเพื่อภาพลักษณ์ที่ดีของประเทศไทย

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณนางสาวสุกัญญา ภูพัฒนานกุล ผู้อำนวยการกองบริหารแรงงานไทยไปต่างประเทศ กรมการจัดหางาน กระทรวงแรงงาน และเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องทุกท่านที่ได้สนับสนุนข้อมูล และผู้ทรงคุณวุฒิกรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ทุกท่าน ที่กรุณาให้คำแนะนำให้การดำเนินงานสำเร็จได้ด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

1. สุธน วงษ์ศิริ, สิตไพสิฐ เอกะจัมปะกะ, พินิจ งามประสิทธิ์. นโยบาย ข้อกำหนดและเงื่อนไขการรับรองความสามารถห้องปฏิบัติการของสถานพยาบาลตรวจสอบสุขภาพคนงานที่จะไปทำงานต่างประเทศ. แก้ไขปรับปรุงครั้งที่ 4. นนทบุรี : สำนักมาตรฐานห้องปฏิบัติการ กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์; 2559.
2. สำนักมาตรฐานห้องปฏิบัติการ กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์. หน่วยงานที่ผ่านการรับรองห้องปฏิบัติการตรวจสอบสุขภาพคนงานไปทำงานต่างประเทศ. [ออนไลน์]. 2560 [สืบค้น 1 พ.ค. 2560]; [2 หน้า]. เข้าถึงได้จาก : URL: http://webdb.dmsc.moph.go.th/ifc_qa/dbqa/default.asp?iID=LEEHE

3. สุธน วงษ์ชีรี, สุรศักดิ์ หมั่นพล, อาชวินทร์ โรจนวิวัฒน์, พินิจ งามประสิทธิ์, มะลิวัลย์ หอมจัน, พรหมภัสสร ดิษสระ, และคณะ. สรุปลักษณะและวิเคราะห์สาเหตุที่แรงงานไทยถูกส่งกลับจากการตรวจโรคไม่ผ่านในต่างประเทศ ระหว่าง พ.ศ. 2554-2557. ว กรรมวิทย์ พ 2558; 57(3) : 304-12.
4. สำนักมาตรฐานห้องปฏิบัติการ. ประมวลผลข้อบกพร่องและข้อสังเกตของห้องปฏิบัติการของสถานพยาบาลตรวจสอบคุณภาพคนหางานที่จะไปทำงานต่างประเทศและแบบประเมินตนเองในการจัดทำระบบคุณภาพห้องปฏิบัติการ. กรุงเทพฯ : บริษัท สามเจริญพานิชย์ จำกัด; 2559.
5. กรมการจัดหางาน กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม. ระเบียบกรมการจัดหางานว่าด้วยการพิจารณาให้ความเห็นชอบเป็นสถานตรวจสอบคุณภาพคนหางานที่จะไปทำงานต่างประเทศ พ.ศ. 2546. กรุงเทพฯ : สำนักแรงงานไทยไปต่างประเทศ; 2546.
6. กองบริหารแรงงานไทยไปทำงานต่างประเทศ. สถานพยาบาลที่ได้รับความเห็นชอบให้ตรวจสอบคุณภาพคนหางานที่จะไปทำงานต่างประเทศ. [ออนไลน์]. 2560 [สืบค้น 1 พ.ค. 2560]; [3 หน้า]. เข้าถึงได้จาก : URL: <https://drive.google.com/file/d/0Byion-22IzYvQoZHR0pGdDhyaXM/view>.
7. กรมการจัดหางาน. คู่มือการขอรับสิทธิประโยชน์จากกองทุนเพื่อช่วยเหลือคนหางานไปทำงานในต่างประเทศ. กรุงเทพฯ : สำนักงานบริหารแรงงานไทยไปทำงานต่างประเทศ กรมการจัดหางาน; 2557.
8. ISO 15189:2012, Medical laboratories--requirements for quality and competence. Geneva: International Organization for Standardization; 2012.

An Investigation on Laboratory Quality System Related to The Return of Thai Labors During 2014-2016

Amornrat Tatsanakit Pinit Ngamprasit and Paweena Kamonrak

Bureau of Laboratory Quality Standards, Department of Medical Sciences, Tiwanond Road, Nonthaburi, 11000 Thailand.

ABSTRACT During 2014 - 2016, a total of 124 Thai labors were reported to be returned from overseas due to discrepancies on health examination results, mainly for lung diseases and tuberculosis, between Thailand and overseas medical laboratories. This study was, therefore, to investigate on causes of return of Thai labors using laboratory quality system data obtained from quality assessments of 19 private hospitals where health examinations were done for 46 returned workers. According to the Requirements on laboratory certification of health examinations towards employment of Thailand oversea labors, 64 (41%) and 94 (59%) non-conforming items were found in related to quality management and technical requirements, respectively. Most of the non-conforming items were categorized in issues of technical procedures and analytical quality control. On the contrary, 12 government hospitals where 78 labors were examined are eligible to be exempted from the requirements for accreditation of the Requirements on laboratory certification of health examinations towards employment of Thailand oversea labors issued by Department of Medical Sciences. This study indicated that quality control system, including regularly usage of internal quality controls and participation in External Quality Assessment Schemes, is crucial for quality of laboratory results. Our study suggests that all government and private medical facilities are required to be conducted in compliance with the Requirements on laboratory certification of health examinations towards employment of Thailand oversea labors in order to lessen the number of the returned labors.

Keywords: Thai labors, non-conformities, laboratory quality standards